
Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій
Кафедра журналістики та філології

Ministry of Education of Ukraine
Sumy State University
Faculty of Foreign Philology
and Social Communications
Department of Journalism and Philology

XII

ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СВІТОВІ ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ

ДВАНАДЦЯТА МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

JOURNALISM EDUCATION IN UKRINE: WORLD-PROFESSIONAL STANDARDS

THE XIIth INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

Суми, 8–9 червня 2016
Sumy, 8–9 June 2016

книзі письменник розбурхує сотню питань, на які немає і ніколи не буде єдиної відповіді. Але пропонуючи читачеві свій погляд на знайомі проблеми, він ділиться мудрістю людини, яка бачила життя на стику двох найбурхливіших століть у людській історії. А такі знання і досвід варті уваги.

Висновок. Якщо Ви максималіст і розділяєте все, що навколо Вас, на «добре» і «погано», «чорне» й «біле», не читайте цей твір. У ньому багато такого, до чого не можна підходити однозначно. Якщо Ви мораліст, порада така ж. У романі немає позитивних героїв, яких слід було б наслідувати, і негативних, яких потрібно перевиховувати або знищувати. Тут описані звичайні люди, їхні сильні й слабкі сторони. Читати чи ні? Легкість чи тяжкість? *«Парменід відповів: легкість – позитивна, тяжкість – негативна. Мав він рацію чи ні? Питання лишається відкритим. Певним є одне: пара «тяжкість-легкість» є найтаємничіша й найзначиміша з усіх протилежностей»* [4]. «Єдність, неповторність життя створює його легкість, але саме в цій гаданій легкості – його справжній трагізм, його нестерпність», – стверджують дослідники [3, с. 810]. Ми спробували доторкнутися до філософії життя у викладі Мілана Кундери, але цей твір чекає своїх дослідників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев Л. Г. Художественный синтез и постмодернизм [Електронний ресурс] // Вопросы литературы, 2001. – № 1. – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/voplit/2001/1/andr.html>
2. Затонский Д. Постмодернизм в историческом интерьере /Д.Затонский // Вопросы литературы. – 1996. – № 3. – С. 182-205.
3. Кундера, Мілан // Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. Т. 1. А–К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2005. – С. 808–810.
4. Кундера М. Нестерпна легкість буття: Роман. Пер.з чеської Пасічна В. / М. Кундера [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.litmir.co/br/?b=214513&p=1>

ФЕНОМЕН ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ ЕРНСТА ЮНГЕРА

Наук. керівник – Ірина Жиленко,

к. ф. н., доцент, СумДУ

Марія Дубініна,

студентка 1 курсу СумДУ, МДм-51

У статті з'ясовується сутність війни за книгою Ернста Юнгера «У сталевих грозах». Аналізується ставлення автора до війни.

Ключові слова: війна, щоденник, мілітаризм.

THE PHENOMEN OF WAR IN THE WORKS OF ERNST JÜNGER

Scientific supervisor – Iryna Zhylenko,

associate professor, Sumy State University

Maria Dubinina

1st year student, MDm-51

The article clarifies the essential of war in «Storm of Steel» by Ernst Yunger. The attitude of the author to the problem of graphomania is analysed.

Key words: war, diary, militarism.

Культурний світ створив і підтримує стереотип, що війна – це завжди погано і неправильно, аргументуючи цю думку великою кількістю невинних жертв серед військових та цивільних. Мова йде про смерть від руки іншої людини – тобто вбивство, яке вважається одним з найстрашніших гріхів. Але слід брати до уваги, що війна – це інша реальність, де смерть не можна розцінювати так само, як у мирний час. Смерть на війні – це необхідність, буденність і обов'язковий двигун прогресу. Чи залишається місце на моральність? Війна не має відтінків: чорне є чорним, а біле є білим. Немає хороших чи поганих, є лише свої або чужі.

Говорити про війну має право лише той, хто бачив її, хто був на передовій. Одним із них є німецький письменник Ернст Юнгер (1895–1998) – оповідач, публіцист, есеїст, представник «магічного реалізму», офіцер, активний учасник двох світових воєн, військовий теоретик, лише протягом Першої світової війни був поранений 14 разів. Саме тому його думки є цінними та потребують досліджень, аби уникнути хибних уявлень про війну [2].

Петро Вознюк наголошував: «Європейський вибір України потребує якнайшвидшої інтеграції нашої країни не тільки у відповідне економічне, політичне та правове поле, а й – що не менш важливо – в загально континентальний інтелектуальний простір. Один із необхідних кроків у цьому напрямі – реабілітація творчості табуйованих у часи «залізної завіси» західних мислителів» [1].

Постать та творчість Ернста Юнгера досліджувалися і раніше, але вважаючи на те, що він є надто багатогранною особистістю, науковці передусім вивчають Юнгера як консервативного революціонера, представника праворадикалів, ідеолога націоналістичної революції. Про це свідчать наукові розробки К. Ю. Галушко, А. Г. Дугіна, А. В. Михайловського, Ю. Н. Солоніна. М. Шлоссбергера, Ю. Евола та інших. Ставлення ж Юнгера до війни як явища практично недосліджене.

Зважаючи на перебування України в досить специфічному стані війни – коли вона фактично не відображується на житті цивільного населення держави – варто намагатися зрозуміти самостійно та донести людям розуміння війни. Через хибне сприйняття громадянами України, інформаційний простір держави засмічується неправильними посланнями та пропагандою, що призводить до негативних наслідків. Саме тому дослідження війни як явища є *актуальним*.

Період ранньої творчості Ернста Юнгера позначений героїчним романтизмом, згодом – критикою тоталітаризму і насилля як загрози бездуховності [3]. Його книга «У сталевих грозах» («In Stahlge-wittern») була вперше опублікована 1920 р. за власний кошт і стала бестселером. Твір має підзаголовок «Зі щоденника командира ударної групи» [4]. Із самого початку свого бойового шляху Юнгер вів записник, куди занотовував враження та описував події. Усього таких записників було шістнадцять – усі вони створили сюжет книги «У сталевих грозах». За формою текст є чимось середнім між спогадами та художнім репортажем. Своєрідний щоденник, структурований не за днями, а за пережитими автором періодами та битвами Першої Світової.

Те, що книга написана на основі щоденника, відчутно. Трапляється одноманітність та повторюваність, зрештою, за визнанням самого Юнгера, війна – це робота, і буденність – невідмінна її риса. Війна – це зовсім не захопливі та карколомні події, що затамовують подих та спричиняють викид адреналіну у кров. Війна – це очікування, бездіяльність, нудьга: «Коли після ранкової кави – до нас навіть майже регулярно приходили газети – свіжовимиті, з дюймовою лінійкою в руках ми зустрічалися в окопі, то порівнювали досягнення наших ділянок, торкаючись в розмові рам для штолень, типів бліндажів, термінів робіт і тому подібного. Улюбленим предметом обговорення було будівництво мого «алькова», маленького спального місця, яке повинно було бути вирізане в сухій крейді й виходило б в під-

земний коридор, – свого роду лисяча нора, де можна було проспати і самий кінець світу» [4].

Особливо помітно це під час опису перебування Юнгера в окопах Шампані. Значимо, що Друга світова війна була позиційною (на відміну від сучасної гібридної, що ведеться в Україні). Автор описує побут та життя солдатів – від ранкової кави та денного сну до нічного чергування в калюжі під час дощу. Солдат – це не лише людина, що постійно стріляє. Насправді більшість часу він будує укріплення: копає, риє, носить землю. Автор пише «Нашою особливою гордістю була будівельна діяльність, нею ми займалися без будь-якого примусу. Працюючи без відпочинку, ми вирили в глинистому крейдяннику одну за одною тридцятисхдинкові штольні і з'єднали їх перехресними галереями, так що легко могли пробиратися на глибину шести метрів під землею з правого на ліве крило нашого взводу. Улюбленим моїм дітищем був шістдесятиметровий хід від мого бліндажа до командирського, від якого праворуч і ліворуч, як від підземного вестибюля, відходили складські й житлові відсіки. Ця споруда належно була оцінена в наступних боях» [4].

Цікаво, що несприятливі погодні умови дошкуляють Юнгеру значно більше, ніж обстріли та загроза життю: «...ніякий артилерійський вогонь не здатен так лишити людину сили до спротиву, як холод і сирість» [4].

Але спокійний, навіть розмірений темп життя швидко змінюється. Це – помітна риса творчості Юнгера. Сюжет розгорається динамічно, ніби поступово «розкриваючи» всю суть війни. Щойно він описує пересолену яечню, за мить – вбитих товаришів, що стояли поруч. Плітки про жителів окупованого містечка змінюють бомбардування та постапокаліптичні картини, які, до речі, Юнгер естетизує: «Наступного ранку ми з подивом оглядали сліди, залишені газом. Велика частина рослин зів'яла, всюди лежали мертві кроти і равлики, а розміщеним в Монші коням кінний зв'язковий обтирав слюзи з очей і заслинені морди. Розсіяні всюди кулі й уламки вкрилися благородним зеленим павутинням» [4].

Якщо перша частина книги демонструє буденність солдатів, то друга є дуже динамічною, оскільки описує битву на Соммі. Саме шквал обстрілів, кількадеметрова близькість супротивника, сотні вбитих чи ранених остаточно ілюструють думку Ернста Юнгера, що війна – це не страх чи біль, а щось належне, невідворотне та неодмінне.

Усі події, що відбуваються на фронті, Юнгер описує ретельно, змальовуючи найдрібніші деталі. Його формулювання – точні, відсторонені, досить естетичні. Навіть коли йдеться про жорстокі смерті, Юнгер залишається холоднокровним: «Світловий колодязь завалило, і при кожному розриві град міцної глини летів у щілину, що, однак, не заважало нам спокійно пити каву» [4].

У книзі «У сталевих грозах» немає місця гуманізму чи жалю до людини. Навіть коли мова стосується рідного брата чи близького товариша Юнгера, він залишається спокійним. Ніяких емоцій. Бо війна – це неодмінні жертви: «З нехиттю ступала нога на м'які, піддатні тіла, чії обриси приховувала від ока пільма. Поранили, які падали на шляху, спіткала така ж доля: вони були затоптані чобітьми тих, хто поспішав далі» [4]. Цинізму тут немає. Ернст Юнгер дійсно любить війну. У творі немає жодної згадки чи хоча б натяку на те, що війна – це щось неприродне, погане, таке, що треба завершити якомога швидше. Натомість Юнгер сприймає факт війни як щось належне, логічне, неодмінне та природне. Війна для нього – це такий самий вид діяльності як, скажімо, садівництво чи навчання в університеті. Автор не героїзує військових, а говорить як про людей, що виконують свою роботу. «Заповідалась якась глибинна переміна, що була наслідком невизначеної тривалості й найвищої напруги життя на краю безодні. Мінялися пори року, приходила зима, за нею знову літо, а ми все воювали й воювали без кінця. Ми втомились і

звиклися з обличчям війни, та саме через цю звичку все бачилося в якомусь приглушеному чужорідному світлі. Навальність її проявів не сліпила. Відчутно було також, що смисл, з яким ми вирушали на війну, звужився і більше не задовольняє. Війна задавала все складніші загадки. Дивний то був час» [4].

Але слід зауважити, що військові будні можуть бути цікавими та дійсно екстремальними. Так, Ернст Юнгер із захопленням описує власний досвід розвідки, не надто вдалий, але небезпечний. Цікаво, що загальна тональність розповіді – розважлива і більше схожа на жартівливу історію-вигадку. Це дозволяє нам зрозуміти, що для Юнгера небезпека, страх смерті чи полону – другорядне. Перш за все – військовий обов'язок, який неодмінно слід виконати. «Кілька туманних фігур виринуло прямо перед нами. Долинув шепіт. Ми повернули до них голови. Я почув, як баварець Партенфельдер закусив лезо кинджала. Вони наблизилися до нас на кілька кроків і почали працювати біля дроту, не помічаючи нас. Ми повільно відповзли далеко назад, не зводячи з них очей. Смерть, яка стояла в нетерплячому очікуванні між двох груп людей, пішла, незадоволена. Через деякий час ми піднялися і пішли далі, поки не прибули на свою ділянку» [4].

Ще одним цікавим аспектом військового життя, про яке розповідає Юнгер, є взаємодія командування та рядових. Автор описує два полюси цих стосунків. Говорячи про бойову задачу, під час якої Юнгер як офіцер, зважаючи на тактику, не повинен був піддавати себе ризику, все ж виконує ті ж задачі, що й рядові. Він не сидить у засаді, а повзе попереду, ризикуючи натрапити на ворога: «Офіцерові на війні доводиться інколи порушувати правила тактики через міркування моменту» [4].

З іншого боку, командування часто використовує бійців як «гарматне м'ясо» – і це не секрет ні для кого. Ернст Юнгер пише про завдання, яке не можливо було виконати: «Для командира все це було планом, для мене – страшною реальністю» [4].

Попри те, що в книзі увага зосереджена на військових та їхньому житті, трапляються роздуми автора про цивільне населення. Він дивується людям, що лишаються жити на окупованих територіях, відмовляючись тікати. Але описуючи бомбардування міста і підвал, в якому сховалися жінки з дітьми, говорить: «Не дивлячись на надзвичайно сильний страх перед небезпекою, жінки чіплялись за цей клаптик землі, який щомиті міг стати їхньою могилою» [4].

Отже, Ернста Юнгера можна сміливо поставити в один ряд з такими відомими письменниками як Ернест Хемінгуей чи Еріх Марія Ремарк, котрі також описували війну. Книга «У сталевих грозах» – це мемуарна, хронікальна, документальна література-щоденник. Події в ній передано з фактичною точністю та непідробною емоційністю. Попри специфічність твору, автора не можна звинуватити ані в цинізмі, ані в байдужості. І це при тому, що в творі немає місця думці про війну як негативне явище, що так характерна для соціального гуманізму. Не знайти і виявлення співчуття, жалості, песимізму. Образ солдата – це образ «робітника війни». Автор відкидає особистий героїзм, індивідуально вмотивовані вчинки. Він естетизує війну і смерть, використовуючи різні художні засоби. Можна зробити висновок, що Ернст Юнгер – мілітарист, який ставиться до війни як для звичайної роботи, чогось буденного та природнього, навіть необхідного.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вознюк П. Сучасник трьох епох: від миру напередодні Великої війни до «постбіполярної» дійсності [Електронний ресурс] / П. Вознюк // Дзеркало тижня. – 2005. – 23 грудня. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/suchasnik_troh_epoh_vid_miru_naparedodni_velikoji_viyni_do_postbipolyarnoyi_diysonosti.html
2. Хайдарова Г. Рецензия на две книги Э. Юнгера [Електронний ресурс] / Г. Хайдарова. – Режим доступу : http://anthropology.ru/ru/texts/khaidar/juenger_01.html.

3. Шлоссбергер М. Эрнст Юнгер и консервативная революция [Электронний ресурс] / М. Шлоссбергер. – Режим доступу : <http://konservatizm.org/konservatizm/theory/060310173329.xhtml>.

4. Юнгер Е. У сталевих грозах / Е. Юнгер. Переклад з німецької Юрка Прохаська. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2014.

ТЕМА ВІЙНИ НА СТОРІНКАХ ЩОДЕННИКІВ ПОЛІНИ ЖЕРЕБЦОВОЇ «МУРАХА У СКЛЯНІЙ БАНЦІ»

Редько Тетяна,
студентка 1 курсу СумДУ, МДм-51
Наук. керівник – Ірина Жиленко,
к. ф. н., доцент, СумДУ

Стаття присвячена аналізу Чеченських воєн періоду 1994-2004 років. Зокрема розглядаються проблеми, спричинені військовими російсько-чеченськими конфліктами.

Ключові слова: війна, конфлікт, Чечня, військові.

THE THEME OF WAR IN THE PAGES OF DIARIES OF POLINA ZHEREBTSOVA «ANT IN A GLASS JAR»

Redko Tetiana,
1st year student, MDm-51
Scientific supervisor – Iryna Zhylenko,
associate professor, Sumy State University

Article is devoted the analysis of the Russian-Chechen wars 1994-2004 and the problems caused by the russian-chechen military conflicts.

Keywords: war, conflict, Chechnya, military.

Упродовж усієї історії людства війна завжди була невід'ємною частиною досягнення суспільно-політичних цілей. Незважаючи на втрати, які вона спричиняє, за останні 3400 років люди жили в мирі тільки 268, тобто 8% записаної історії [4]. Війна стала глобальною проблемою всіх народів, поряд із демографічним, екологічним питаннями та поглибленою нерівністю багатьох націй. Військово-політичні перегони набувають все небезпечніших масштабів для людства.

У зв'язку з воєнним конфліктом на Сході України, який триває уже близько трьох років, важливим та актуальним залишається питання наслідків війни.

Мета роботи – показати життя звичайної людини на тлі конфліктів, висвітлити проблеми, які породжують військові дії на прикладі чеченських воєн 1994-2004 років.

Воєнна тематика цікавила українських науковців ще до початку проведення антитерористичних, військових операцій на території Донецько-Луганських областей. Над концептом війни працювала Н. Макаренко, розглядаючи його з філософської точки зору, Н. І. Грищенко та Т. В. Мінчук вивчали проблеми війни в умовах глобалізованого суспільства.

«Мураха у скляній банці» документальна книга про війну за здобуття незалежності Чеченської Республіки від Росії очима підлітка-очевидця, росіянки за